

Lausuntoyhteenveto hallituksen esityksestä jätelain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Sisällys

Lausuntoyhteenveto hallituksen esityksestä jätelain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....	1
1 Saadut lausunnot	1
2 Jätelain muutokset.....	3
Jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuus (15 §).....	3
Kielto kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energijätteenä (15 c §).....	6
Kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuus (21 a §)	9
Jätehuoltopalveluiden laatuvaatimukset ja palveluita tarjoavan neuvontavelvollisuus (21 b §)	11
Valtion viranomaiset (22 §)	13
Tuotteen jakelijan tiedottamisvelvollisuus (57 §)	13
Jäteneuvonta- ja tiedotus (93 §)	14
Ilmoitus keräystoiminnasta jätehuoltorekisteriin (100 §).....	15
Velvollisuus laatia siirtoasiakirja (121 §)	16
Tiedonsaantioikeus (122 §)	17
Tarkastukset ja valvontasuunnitelma (124 §)	17
Voimaantulosäännös	19
3 Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muutos	19
4. Muita lausunnoissa esille nostettuja asioita.....	19

1 Saadut lausunnot

Hallituksen esitysluonnos oli lausunnoilla 1.4.-30.4.2026 ja siitä annettiin 89 lausuntoa. Lausunnonantajien kirjo oli laaja: joukossa oli ministeriöitä, valtion valvontaviranomaisia, tutkimuslaitoksia, kuntia ja kuntien viranomaisia, alueellisten jätelaitosten edustajia, jätehuoltoalan yrityksiä ja jätettä tuottavia kaupan ja eri

teollisuuden alojen yrityksiä, tuottajavastuunalaisten tuotteiden tuottajien (tuottajavastuu) edustajia, tuotteiden uudelleenkäyttötoimijoiden edustajia sekä kotitalouksia ja kiinteistön haltijoita edustavia yhteisöjä.

Lausunnon antoivat: Ab Ekorosk Oy, Elinkeinoelämän keskusliitto EK (jäljempänä *EK*), Elintarviketeollisuusliitto ry, Energiateollisuus ry, Erkki Salminen Oy, Finnsementti Oy, Heinolan kaupunki, Helsingin kaupunki, Helsingin seudun ympäristöpalvelut - kuntayhtymä HSY (jäljempänä *HSY*), Joensuun kaupunki/ympäristönsuojelu, Jyväskylän kaupunki/ympäristönsuojelu, Hämeenlinnan kaupunki/jätelautakunta Kolmenkierto, Kainuun jätehuollon kuntayhtymä (yhteinen lausunto kahdeksalta alueelliselta jätelaitokselta: Kainuun jätehuollon kuntayhtymä, Lapin jätehuolto kuntayhtymä, Keski-Savon jätehuollon liikelaitoskuntayhtymä, Ylä-Savon Jätehuolto Oy, Kiertokaari Oy, Loimi-Hämeen Jätehuolto Oy, Napapiirin Residuum Oy ja Kymenlaakson Jäte Oy), Kangasniemen kunta, Karkkilan kaupunki, Kaupan liitto, Keminmaan kunta, Kemiönsaaren kunta, Keräämö Oy, Kierrätysteollisuus ry, Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry (jäljempänä *Rakli ry*), Kilpailu- ja kuluttajavirasto (jäljempänä *KKV*), Kirkkonummen kunta/ Ympäristönsuojeluviranhaltijat YSV ry, Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat KOVA ry, Kouvolan kaupunki/ympäristöpalvelut, Kuluttajaliitto ry, Kuopion kaupunki/ alueelliset ympäristönsuojelupalvelut, Kymen jätelautakunta, Lakeuden Etappi Oy, Lakeuden jätelautakunta, Lassila & Tikanoja Oyj, Lohjan kaupunki, Lounais-Suomen Jätehuolto Oy, Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta, Luonnonvarakeskus, Lupa- ja valvontavirasto (jäljempänä *LVV*), Maa- ja metsätalousministeriö, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry (jäljempänä *MaRa ry*), Metallinjalostajat ry, Metsäteollisuus ry, Muoviteollisuus ry, Mynämäen kunta, Nousiaisten kunta, Oikeusministeriö, Oriveden kaupunki, PajuCNielu Oy, Pirkanmaan Jätehuolto Oy, Päivittäistavarakauppa PTY ry (jäljempänä *PTY ry*), Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Raaseporin kaupunki/Uudenmaan jätelautakunta (jäljempänä), Rakennusteollisuus RT ry / INFRA ry, Remeo Group Oy, Renet ry, Ruokavirasto, Savonlinnan kaupunki, Seinäjoen kaupunki/ympäristönsuojeluviranomainen, SOK / S-ryhmä, SSAB Europe Oy, Sumi Oy, Suomen Autopurkamoliitto ry, Suomen Biokierto ja Biokaasu ry (jäljempänä *SBB ry*), Suomen Keräyspaperi Tuottajayhteisö Oy (jäljempänä *SKTY Oy*), Suomen Kiertovoima ry (jäljempänä *KIVO ry*), Suomen Kiinteistöliitto ry (jäljempänä *Kiinteistöliitto*), Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry ja SKAL Ympäristöyritykset ry (jäljempänä *SKAL ry*), Suomen Kuntaliitto ry (jäljempänä *Kuntaliitto*), Suomen Pakkauskierrätys RINKI Oy (jäljempänä *Rinki Oy*), Suomen Pakkaustuottajat Oy, Suomen Punainen Risti, Suomen Romukauppiaiden Liitto ry, Suomen ympäristökeskus (jäljempänä *Syke*), Tampereen kaupunki, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy (jäljempänä *VTT Oy*), Teknologiateollisuus ry, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL, Tuottajayhteisöjen neuvottelukunta TYNK (jäljempänä *TYNK*), Turun kaupunki, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Työ- ja elinkeinoministeriö, Valtiovarainministeriö, Vantaan Energia Oy,

Verohallinto, Vihdin kunta, Westenergy Oy, Ålands landskapsregering, Ähtärin kaupunki ja Ympäristökoulu Polku. Lisäksi yksi yksityishenkilö antoi lausunnon.

2 Jätelain muutokset

Jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuus (15 §)

Pykälän 1 momenttiin ehdotettua lajitteluvollisuuden tarkentamista kannatetaan laajasti kaikkien lausunnonantajaryhmien joukossa. Jätteen syntypaikkalajittelua ja erilliskeräystä pidetään lausunnoissa yleisesti tehokkaan materiaalihyödyntämisen edellytyksenä ja välttämättömänä EU:n asettamien kierrätystavoitteiden saavuttamisen kannalta. Nykyisin lajitteluvollisuudesta on määrätty usein kunnan jätehuoltomääräyksissä kunnan vastuulla olevien jätteiden osalta, mutta muutoksen myötä velvollisuus koskisi kaikkia. Muutos tarkentaisi pykälän tarkoitusta käytännössä, selkeyttäisi sen tulkintaa ja mahdollistaisi lajittelun valvonnan.

Lausuntoihin sisältyy joitakin tarkentavia huomioita liittyen ehdotetun säännöksen sisältöön ja vaikutuksiin. Useissa lausunnoissa (EK, SOK/S-ryhmä, PTY ry, Elintarviketeollisuusliitto ry, Sumi Oy, Kaupan liitto, Metsäteollisuus ry, Muoviteollisuus ry, RINKI ry, SSAB Europe Oy, SKTY Oy, TYNK, Suomen Pakkaustuottajat Oy jne.) korostetaan sitä, että erilliskeräysvelvoitteiden tarkemmassa määrittelyssä ja lajitteluvollisuuden tapauskohtaisessa toimeenpanossa on punnittava toimien hyötyjä ja kustannuksia. Esimerkiksi asiakastiloihin kohdistuvassa erilliskeräyksessä on usein kyse hyvin pienistä jätemääristä, minkä vuoksi velvoitteista saatavat ympäristöhyödyt jäävät vähäisiksi suhteessa niistä toimijoille aiheutuviin kustannuksiin. Tämän vuoksi asiakas-roska-astioiden tulee jatkossakin olla sekajätettä varten (MaRa ry, Kaupan liitto, RINKI Oy, Suomen Pakkaustuottajat Oy).

Ruokavirasto katsoo lausunnossaan, että lannoitevalmisteen raaka-aineeksi kerättävän biojätteen syntypaikkalajittelua pakkauksista tulisi edellyttää lainsäädännöllisesti. Näin voitaisiin Ruokaviraston mukaan tehokkaasti edistää sekä ympäristön että elintarviketuotannon kannalta puhtaiden ja turvallisten kierrätyslannoitteiden valmistusta. Ruokavirasto huomauttaa, että lannoitelainsäädäntö on tiukkenemassa sallittujen epäpuhtauksien enimmäismäärien osalta 1.1.2028 alkaen. Jos nykyinen biojätteen keräyskäytäntö sallitaan, uusia epäpuhtausvaatimuksia on nykyistä vaikeampi täyttää, mikä voi vähentää kierrätyslannoitteiden käyttöä. Monet elinkeinoelämän edustajat puolestaan korostavat, että kaupan ja elintarviketeollisuuden pakatun biojätteen erottelu pakkauksista on voitava toteuttaa jatkossakin taloudellisesti ja operatiivisesti tehokkaimmalla tavalla (EK, Kaupan liitto, SOK/S-ryhmä), eikä myymälässä erottelua pidetä tehokkaana (Kaupan liitto, PTY, SOK/S-ryhmä). Lakimuutos ei saa johtaa ennenaikaisesti tulkintaan, jonka mukaan erilliskerättyä biojätettä ei saa kerätä yhdessä pakkauksellisen biojätteen kanssa. Osa kierrätyslaitoksista on tehnyt merkittäviä investointeja pakkausmateriaalien

keskitettyyn poistoon liittyen ja aiheeseen liittyen on käynnissä kehityshankkeita (SBB ry, Kierrätysteollisuus ry).

Lakiesityksen vaikutuksia asumisen kokonaiskustannuksiin sekä muiden kiinteistötyyppien ylläpitokustannuksiin on tarpeen tarkastella lähemmin (Rakli ry). Tehostuvan lajittelun arvioidaan lyhyellä aikavälillä aiheuttavan kustannuksia yrityksille esimerkiksi tilojen muuttamisen ja uusien keräysastioiden hankinnan, henkilöstön neuvonnan ja muutoksiin liittyvän viestinnän muodossa. Toisaalta arvioidaan, että tehostunut lajittelu voi tuoda myös kustannussäästöjä, mikäli lajitellun jätteen yksikkökustannukset ovat pienemmät kuin energia- tai sekajätteen (Elintarviketeollisuusliitto ry).

Pykälän perusteluissa olevaa kirjausta, jonka mukaan erikseen kerätyt ja kuljetetut jätelajit voidaan käsittelylaitoksella yhdistää, pidetään tärkeänä jätteen kustannustehokkaan kierrätyksen varmistamiseksi. Esimerkiksi biojätettä käsittelevillä laitoksilla käsitellään tyypillisesti myös muita jätelajeja, kuten teollisuuden orgaanisia jätteitä ja puhdistamolietteitä (SBB ry). Muutoinkin lausunnoissa pidetään tärkeänä, että sekä syntypaikkalajittelu että keskitetty lajittelu säilyvät vaihtoehtoina. Jätteiden yhteiskeräystä pidetään tarpeellisenä ratkaisuna kohteissa, joissa ei ole tilan puutteesta tai muista teknisistä syistä johtuen mahdollista toteuttaa laajaa syntypaikkalajittelua (Kierrätysteollisuus ry, Suomen Romukauppiaiden Liitto ry, SOK/S-ryhmä, PTY ry, Remeo Group Oy).

VTT Oy korostaa, että ehdotettu lajitteluvollisuus ei saisi haitata tai hidastaa taloudellisesti tarkoituksenmukaista, kierrätyskelpoisten materiaalien jälkilajittelua suoraan sekajätteestä, koska on hyvin epätodennäköistä, että yhdyskuntajätteen tai erityisesti muovijätteen kierrätystavoitteita saavutetaan pelkästään erilliskeräysten avulla. Lainsäädäntöön tulisi luoda selkeitä kannustimia kierrätyskelpoisten muovien jälkilajittelulle sekajätteestä. Ohjauksen ei välttämättä tarvitse perustua suoranaiseen velvoitteeseen, vaan taloudellista kannattavuutta suhteessa jätteenpolttoon voitaisiin parantaa esimerkiksi päästökaupan tai muovien polttoon kohdistuvien maksujen avulla. Selkeimmät kannustimet jätteiden kierrätykseen ja tavoitteiden saavuttamiseksi saataisiin VTT Oy:n mukaan kohdentamalla seuraamukset velvoitteiden saavuttamatta jäämisestä selkeästi vastuullisiin toimijoihin, kuten kuntiin ja tuottajiin.

Vantaan Energia Oy:n mukaan ero kiristyvien tavoitteiden ja toteutuneen kierrätysasteen välillä on niin huomattava, että tavoitteita ei tulla saavuttamaan ilman aidosti vaikuttavia lisätoimia. Lakimuutoksen ohjausvaikutus jäänee vähäiseksi, koska jo nykyisessä laissa velvoitetaan jätteiden kierrätykseen. Merkittävä osa kierrättämättä jäävästä materiaalista on pakkausjätettä, jonka keräyksen ja kierrätyksen kustannusten tulisi EU:n tuottajavastuu- ja saastuttaja maksaa -periaatteiden mukaisesti kohdistua pakkausmateriaalit markkinoille saattaville toimijoille.

Lausunnoissa korostetaan myös, että lajittelun ja erilliskeräyksen onnistuminen riippuu siitä, kuinka selkeä, ymmärrettävä ja käyttäjälle toimiva järjestelmä on. Erilliskeräyksen laajentaminen lisää jätėjakeiden määrää ja voi hajauttaa jätevirtoja sekä lisätä kiinteistönomistajien kustannuksia. Velvoitteiden lisäämisen rinnalla on varmistettava, että keräys- ja kuljetusjärjestelmä säilyy tehokkaana. (SKAL ry ja Erkki Salminen Oy). Suomen Autopurkamoliitto ry katsoo, että esityksestä jää jossain määrin epäselväksi, miten velvollisuus lajitella järjestetyn erilliskeräyksen mukaisesti vaikuttaisi ELV-ajoneuvojen (romuajoneuvojen) käsittelyketjuun, joka on jo nykyisellään tarkoin säänneltyä.

Syken mukaan lain perusteluissa saattaa olla tarpeen määritellä tarkemmin millaista palvelua ”järjestetyllä erilliskeräyksellä” tarkoitetaan.

Myös pykälän 4 momentissa ehdotettua mahdollisimman korkealaatuista kierrätystä koskevaa velvollisuutta kannatetaan laajasti. Osa pitää säännöstä kuitenkin epäselvänä (KKV, Ab Ekrosk Ab) tai vaikeasti valvottavana (Lakeuden jätelautakunta, Lassila & Tikanoja Oyj), minkä vuoksi säännöksen vaikuttavuus voi jäädä vähäiseksi. KKV:n mukaan säännöksessä ei esitetä soveltamista ohjaavia konkreettisia kriteereitä, eikä ole selvää, miten eri käsittelyvaihtoehtoja tulisi vertailla tai mikä merkitys kustannuksilla on arvioinnissa. Näin ollen säännöksen soveltamista pitäisi KKV:n mukaan täsmentää esimerkiksi ohjeistuksella tai alemman asteisella sääntelyllä. SBB ry ehdottaa termin soveltamisen avaamista pykälän perusteluissa.

Osa lausunnonantajista muistuttaa, että vaikka korkealaatuinen kierrätys on perusteltu velvollisuus ja tavoite, sen toteutuminen on riippuvainen kierrätysmarkkinasta (KIVO ry, Westenergy Oy, Lakeuden etappi). Lausunnoissa nostetaan lisäksi esille velvollisuuden mahdollinen ristiriita korkean kierrätysastetavoitteen kanssa. Suomea EU:n jäsenvaltiona sitovat kierrätystavoitteet lasketaan massaperusteisesti yhdyskuntajätteen kokonaismäärästä, jolloin pienemmän osuuden toimittaminen korkealuokkaisempaan kierrätykseen kuin suuremman osuuden laatutasoltaan heikompaan kierrätykseen johtaa alempaan kierrätysasteeseen. Siksi järkevämpää olisi säätää mahdollisimman korkealaatuinen kierrätys ennemminkin vahvasti tavoitteelliseksi kuin sitovaksi (Kuntaliitto, Pirkanmaan Jätehuolto Oy).

LVV toteaa korkealaatuisten kierrätyksen velvollisuuden koskevan myös tuottajien järjestämää jätehuoltoa ja pitää tuottajavastuun tilastoinnin (ja sitovien keräys-, kierrätys-, ja hyödyntämistavoitteiden) kannalta olennaisena, että kaikki kerätty tuottajavastuun piiriin kuuluva jäte myös päätyy tuottajien järjestelmään ja siten tilastoihin.

Yhdyskuntajätteen osalta useat alueelliset jätelaitokset (Kainuun jätehuollon kuntayhtymä, Lapin jätehuolto kuntayhtymä, Keski-Savon jätehuollon liikelaitoskuntayhtymä, Ylä-Savon Jätehuolto Oy, Kiertokaari Oy, Loimi-Hämeen

Jätehuolto Oy, Napapiirin Residuum Oy ja Kymenlaakson Jäte Oy, Keräämö Oy) arvioivat, että sekalaiset kuljetusjärjestelmät, joissa samalla alueella toimii sekä kunnan järjestämä että kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus, vaikeuttavat tiedonkeruuta, valvontaa, neuvontaa sekä taloudellista ohjausta, mikä rajoittaa kuntien mahdollisuuksia vaikuttaa lajitteluun ja kierrätysasteen nousuun. Sekajätteen kuljetuksen säätäminen kunnan järjestämäksi tarjoaisi merkittävästi nykyistä paremmat edellytykset kierrätysasteen nostamiseen. Mainittujen lausujien mukaan kunnan järjestämä kuljetus mahdollistaa sekajätteen sisällyttämisen jätemaksujen ja taksapolitiikan kautta tapahtuvaan ohjaukseen sekä tehostaa valvontaa ja tiedolla johtamista. Kuljetusjärjestelmän muutos olisi lausuntojen mukaan kokonaisuutena arvioiden kustannustehokkain ratkaisu kierrätysasteen nostamiseksi.

Lakeuden jätelautakunnan lausunnossa tuodaan esiin jätteen kierrätysasteen alueellisen laskennan mahdollistaminen, mikä puolestaan tekisi mahdolliseksi ohjauksen vaikuttavuuden seuraamisen ja kannustaisi kaikkia osapuolia jatkamaan työtä erilliskeräysasteen nostamiseksi.

Lausunnoissa nostetaan esille myös uudelleenkäytön tärkeys ja sen ensisijaisuus suhteessa kierrätykseen. Ehdotettua pykälää tulisi täydentää kieltämällä uudelleenkäyttökelpoisten tuotteiden kerääminen jätteinä, koska nykyisin jätteiden joukkoon päätyy paljon uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita. Säännöksen perusteluissa voitaisiin tarkentaa, että jätekeräysten yhteydessä tulisi mahdollisuuksien mukaan kerätä ehjät tuotteet uudelleenkäyttöön. Neuvonta- ja tiedonantovelvoitteita (21 a §, 21 b §, 57 §, 93 §) tulisi täydentää uudelleenkäyttöä koskevalla neuvonnalla. Lisäksi pykälä tulisi muotoilla jätehierarkian mukaisesti niin, että erilliskerätty jäte on ensisijaisesti valmisteltava uudelleenkäyttöön, toissijaisesti mahdollisimman korkealaatuiseen kierrätykseen. Lausunnoissa esitetään huolta myös uudelleenkäytön valmistelun laajasta tulkinnasta EU-lainsäädännössä tekstiilien osalta ja ehdotetaan, että pykälän soveltaminen tekstiileihin määritellään erillisessä asetuksessa ja tämä mainitaan pykälän perusteluissa. (Suomen Punainen Risti, Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Renet ry).

Kielto kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energijätteenä (15 c §)

Ehdotettua säännöstä kannatetaan laajasti eri lausunnonantajaryhmien keskuudessa. Säännöstä pidetään tarpeellisena, jotta energijätteen keräämisestä päästäisiin ja materiaalit ohjattaisiin polttamisen sijaan kierrätykseen etusijajärjestyksen mukaisesti. Erityisen tärkeänä kieltoa pidetään muovipakkausjätteen kierrätyksen tehostamiseksi. (KKV, Lupa- ja valvontavirasto, Kuntaliitto, TYNK, RINKI Oy, Kymen Jätelautakunta, Westenergy Oy, EK, Rakli ry, SBB ry, Rakennusteollisuus RT ry / INFRA ry, Kierrätysteollisuus ry, Elintarviketeollisuusliitto ry, PTY ry, Kaupan liitto, Elintarviketeollisuusliitto ry, Sumi Oy, useat kuntien viranomaiset, KIVO ry).

Muutoksen vaikuttavuus arvioidaan joissain lausunnoissa melko marginaaliseksi verrattuna esimerkiksi tehokkaaseen biojätteen erilliskeräykseen ja taloudellisiin ohjaukeinoihin (Lassila & Tikanoja Oyj). KIVO ry:n mukaan pykälän lopullinen vaikutus ja merkitys määrittynee paljolti sitä kautta, millaiseksi jätteen kierrätyskelpoisuuden tulkinta muodostuu käytännössä.

Useissa lausunnoissa korostetaan kierrätyskelpoisuuden arviointia tapauskohtaisesti ottaen huomioon muun ohella kierrätetyn materiaalin markkinat ja kysyntä, jotta lajittelu ja kierrätys olisivat kannattavia. Sääntelyn tulisi mahdollistaa tarkoituksenmukaiset poikkeukset tilanteissa, joissa materiaalihyödyntäminen ei ole ympäristön kokonaisedun mukaista. Esimerkiksi haitta-aineet voivat merkittävästi estää tai vaikeuttaa kierrätystä paitsi rakennus- ja purkujätteen myös teollisuustoiminnan jätteen käsittelyssä. Tämän lisäksi tulisi varmistaa, että jätelain täytäntöönpano on valtakunnallisesti ja alueellisesti yhtenäistä kilpailun vääristymien estämiseksi (Teknologiateollisuus ry, Muoviteollisuus ry, Metallinjalostajat ry). Osa lausunnonantajista pitääkin ehdotettua kieltoa liian kategorisena (Finnsementti Oy, SKAL ry) ja osa kaipaa selvennystä siitä, mitä tehdään materiaalille, jolle ei ole kysyntää ja jota ei saa polttaa (TYNK, Suomen Punainen Risti).

Kierrätysteollisuus ry:n mielestä rakennus- ja purkujätteiden erityispiirteet jäävät puutteellisesti huomioiduiksi energijätteen keräyskiellon yhteydessä ja se ehdottaa, että esityksessä tuotaisiin selvästi esiin, että uusi pykälä ei estä sekalaisen rakennus- ja purkujätteen laitosmaista lajittelua.

Elintarviketeollisuusliitto ry arvioi muutoksen nostavan todennäköisesti yrityksille koituvia erilliskeräyksen kustannuksia erityisesti toimeenpanon alkuvaiheessa. Muutos voi myös aiheuttaa hallinnollisia kustannuksia johtuen ohjeistuksesta ja neuvonnasta henkilöstölle sekä näkyä yritysten jätehuoltopalveluiden hinnankorotuksina.

Sumi Oy tähdentää, että myös tapahtumien ja yleistilojen tulisi olla kiellon piirissä, sekä tuo esiin, että yrityksiltä päätyy nykyisin hyvin paljon kartonki-, pahvi- ja muovipakkauksia energijätteeseen. Myös merkittäviä määriä puupakkauksia kerätään muun puujätteen kanssa hakkeen valmistusta varten. Lainsäädännössä tulisi huomioida myös tuotantohylky.

Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat KOVA ry kannattaa esitystä ja arvioi, ettei ehdotuksella ole merkittäviä suoria vaikutuksia KOVA ry:n asuntotoimijoihin, koska nämä ovat jo tehneet merkittävää työtä lajittelun edistämiseksi asutokohteissa ja työmailla.

Jätettä tuottavaa teollisuutta edustavat lausunnonantajat kiinnittävät huomiota teollisuusympäristön erilaisuuteen verrattuna yhdyskuntajätehuoltoon, kun arvioidaan jätteiden keräystä ja hyödyntämistä (SSAB Europe Oy, Metsäteollisuus ry).

Teknologiateollisuus ry huomauttaa, että teollisuustoiminnasta syntyvä jäte voi sisältää

esimerkiksi erilaisia haitta-aineita, jotka estävät jätteen kierrätyksen tai vaikeuttavat sitä merkittävästi. Tästä syystä energijätteen erilliskeräys on monilla toimialoilla edelleen olennainen osa toimivaa jäte- ja materiaalijärjestelmää. SSAB Europe Oy:n mukaan teollisuuslaitoksia valvotaan viranomaisten toimesta ja raportointivelvollisuudet ovat kattavat, joten ehdoton kiello kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energijätteenä ei ole tarpeen. SSAB Europe Oy ehdottaa myös energijätteen määritelmän lisäämistä jätelain 6 §:ään.

Metsäteollisuus ry:n mukaan olosuhteet vaihtelevat merkittävästi alueittain, ja energiahyödyntäminen on kokonaiskestävyyden kannalta perusteltu erityisesti silloin kun jätettä syntyy pieniä määriä, erilliskeräys edellyttäisi pitkiä kuljetusmatkoja tai kierrätyksen ympäristövaikutukset kokonaisuutena ylittävät polton vaikutukset. Metsäteollisuus ry katsoo, että ehdotettu 15 c § edellyttää täsmennystä ja joustoa, jotta se olisi käytännössä toimeenpantavissa ja tukisi aidosti kiertotalouden tavoitteita. Metsäteollisuus ry esittää, että lainsäädäntöön ja/tai sen perusteluihin sisällytetään ohjeita tai periaatteita, joilla säännöksen sisältöä selkeytetään ja sen toimeenpantavuutta parannetaan. Lisäksi Metsäteollisuus ry kiinnittää huomiota muun ohella energijätteen rajoittamisen vaikutuksiin teollisuuden polttoainepohjaan, energiakustannuksiin sekä alueelliseen energiahuoltovarmuuteen ja katsoo, että mainittujen vaikutusten arviointia tulisi täydentää.

Ab Ekorosk Oy:n mukaan rinnakkaispolttolaitokset polttavat usein energijätteestä valmistettua SRF-kierrätyspolttoainetta silloin, kun sähkön hinta on korkea (usein kun on kova pakkanen eikä tuule). Huoltovarmuuden näkökannalta on hyvä, että laitokset pystyvät polttamaan SRF-kierrätyspolttoainetta neitseellisten materiaalien (hiili, puu, turve) sijasta.

Energiäteollisuus ry pitää säännöksen tavoitetta kannatettavana, mutta vaikutusarvioita monelta osin puutteellisena. Tarkempia arvioita tarvitaan esimerkiksi ehdotuksen vaikutuksista kierrätyspolttoaineiden saatavuuteen kotimaasta, energiantuotantolaitoksille aiheutuvista taloudellisista vaikutuksista ja vaikutuksista sähköntuotantokapasiteettiin. Lisäksi Energiäteollisuus ry esittää joihinkin vaikutusarvion toteamukseen lisänäkökohtia.

Useissa lausunnoissa korostetaan kierrätyskelpoisuuden tarkemman määrittelyn merkitystä (KKV, Sumi Oy, SKAL ry, Erkki Salminen Oy, Tampereen kaupunki, Metallinjalostajat ry, SSAB Europe Oy). Syke muistuttaa, että jää toimijoiden arvioitavaksi, onko käsissä oleva jäte kierrätyskelpoinen tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuva eli kelpaako jäte erilliskeräykseen vai onko sen oikea paikka energijäte tai sekajäte. Syken mukaan edotetun lakipykälän vaikuttavuus riippuukin paljon jätettä lajittelevien toimijoiden tiedon tasosta ja motivaatiosta ja katsoo ehdotettujen neuvontavelvoitteiden tukevan kiellon toimeenpanoa.

Lausunnoissa kiinnitetään lisäksi huomiota vastuukysymyksiin. Esimerkiksi Ab Ekorosk Oy kysyy, mikä taho toteaisi tapauskohtaisesti, onko jäte enää kierrätyskelpoista materiaalina. SKAL ry:n mukaan kuljetusyritykset eivät voi vastata jätteen sisällöstä ja on epäselvää, syntyykö jätteen käsittelijälle vastaanottokielto ja riski sanktioille tilanteissa, joissa jäte ei täytä kierrätysmateriaalin laatuvaatimuksia käsittelylaitokselle saavuttaessa.

Lausunnoissa tunnistetaan riski siitä, että uuden kiellon ja sen tulkintaan liittyvän epävarmuuden vuoksi materiaalia ohjataan varmuuden vuoksi sekajätteeseen (SKAL ry, Remeo Group Oy, Erkki Salminen Oy). SKAL ry:n mukaan materiaali ei tällöin mene kierrätykseen, vaan päätyy edelleen polttoon, mutta vähemmän hallitussa ja kierrätyksen kannalta heikommassa muodossa. Samalla kierrätyspolttoaineen valmistukseen soveltuvan materiaalin saatavuus heikkenee. Ei myöskään ole yksiselitteistä, koskeeko ehdotettu kiello kaikkia kaupan, teollisuuden ja yritysten tuottamaa energiajätettä. Erityisesti pienyritysten osalta jää epäselväksi, estääkö sääntely energiajätteen keräyspalvelun tarjoamisen tilanteissa, joissa kierrätysjakeiden määrät jäävät erilliskeräysvelvoitteiden alle (SKAL ry, Erkki Salminen Oy). Lausunnoissa huomautetaan, että ehdotus poistaisi mahdollisuuden kierrätyskelpoisten jätteiden erottamiseen energiajätteestä laitosmaisella lajittelulla (Energiateollisuus ry, Erkki Salminen Oy).

SKAL ry:n ja Erkki Salminen Oy:n mukaan ehdotetun suoran kiellon sijaan sääntelyssä tulisi harkita ratkaisua, jossa energiajätteen keräys on sallittua, mutta kierrätyskelpoisen materiaalin ohjaaminen energiajätteeseen on kielletty, ja kierrätysjakeiden erilliskeräys järjestetään rinnalle silloin, kun se on käytännössä mahdollista ja tarkoituksenmukaista.

Lounais-Suomen Jätehuolto Oy:n mukaan olisi yleisen ymmärrettävyyden kannalta selkeämpää luopua energiajäte-termistä jätelajina kokonaan ja siirtyä yhdenmukaisesti käyttämään ainoastaan termiä sekalainen yhdyskuntajäte (sekajäte) kuvaamaan syntypaikalla lajiteltua kierrätyskelvotonta jätettä.

Vantaan energia Oy:n lausunnossa arvioidaan, että jätteen ohjaaminen elinkaaren loppupäästä ei välttämättä ole kierrätysasteen nostamisen kannalta tehokasta sekä saattaa aiheuttaa odottamattomia ja ei-toivuttuja seurauksia. Energiahyödyntämisen rajoittaminen ei vähennä jätettä, vaan voi ohjata jätevirtoja käsiteltäväksi Suomen ulkopuolelle. Remeo Group Oy:n mukaan on tärkeää kiinnittää huomiota myös sekajätteen lajitteluun ja katsoo, että tarvitaan ohjauskeinoja, jotka ohjaisivat materiaaleja pois sekajätteen poltosta, kuten veroja.

Kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuus (21 a §)

Ehdotetulla tiedonjakovelvollisuuden on laaja kannatus kaikkien lausunnonantajaryhmien keskuudessa. Eräiden jätehuoltoviranomaisten toimialueella

on jo vastaavia kunnallisia jätehuoltomääräyksiä. Yleisesti ottaen kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuutta pidetään lausunnonantajien keskuudessa toimivana keinona edistää erilliskeräysvelvollisuuksien toimeenpanoa. Erityisesti liikekiinteistöjen osalta ehdotetulla velvollisuudella arvioidaan olevan merkittävä potentiaali keräysasteen nostoon. Lausunnoissa korostetaan muun ohella sitä, että velvollisuuden avulla lajitteluun liittyvä tieto tulee saada mahdollisimman lähelle niitä tahoja, jotka tekevät käytännön lajittelupäätökset jätteen syntypaikalla. Lisäksi korostetaan tarvetta saumattomaan yhteistyöhön kiinteistön haltijan ja jätehuollon järjestäjän kesken. KKV katsoo säännöksen jättävän avoimeksi velvoitteen konkreettisen sisällön ja tason ja pitää tärkeänä soveltamisen tukemista selkeällä ohjeistuksella.

Useassa lausunnossa erityisen tärkeänä pidetään vaatimusta siitä, että kiinteistön haltijan on jaettava tietoa lajittelun vaikutuksesta jätehuollon kustannuksiin kiinteistön käyttäjille, sillä mahdolliset kustannussäästöt toimivat tehokkaana kannustimena ja samalla esimerkiksi lajitteluun ohjaavan kunnan jätetaksan vaikuttavuus lisääntyy. Toisaalta Ab Ekorosk Oy tuo esille vaikeuden tiedottaa asiasta asukkaalle ymmärrettävästi tilanteessa, jossa materiaali kierrätys käytännössä lisää jätehuollon kokonaiskustannuksia ja nostaa kotitalouden välittömiä jättekustannuksia.

Kiinteistöhaltijan tiedonjakovelvollisuuden kustannusvaikutukset arvioidaan maltillisiksi ja liikekiinteistöille hieman suuremmiksi kuin asuintaloille. Joissain lausunnoissa korostetaan tarvetta säännöksen joustavuuteen liittyen tiedotuksen hoitamistapaan, jotta kustannukset ja lisätyö pysyisivät maltillisina (mm. Rakli ry). Joissakin lausunnoissa pidetään tärkeänä kiinnittää huomiota teollisuuskiinteistöjen ja tuotantoympäristöjen erityispiirteisiin asuinkiinteistöihin verrattuna ja korostetaan, etteivät uudet velvoitteet saa lisätä hallinnollista ja kustannustaakkaa ilman ympäristöhyötyjä (Teknologiateollisuus ry, Metallinjalostajat ry).

Kiinteistönhaltijoita edustava Kiinteistöliitto pitää ehdotusta periaatteessa järkevänä ja kohtuullisesti toteuttavana, jos jätehuoltomääräyksistä ja ohjeistuksista on olemassa selkeää ja tehokasta viestintä- ja ohjemateriaalia taloyhtiöiden vastuuhenkilöille. Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat KOVA ry kannattaa ehdotusta ja pitää hyvänä sitä, että kiinteistön haltija voi säännöksen puitteissa vapaasti valita käyttökelpoisimmat tavat velvollisuuden täyttämiseksi.

Kiinteistöliiton mukaan yli puolet kaikista kotitalouksien omistamista asunto-osakeyhtiöistä on kokohaarukassa 1-9 huoneistoa, mikä tarkoittaa yli 40 000 taloyhtiötä. Näissä taloyhtiöissä on vain harvoin ammatti-isännöintiä, mutta yhtiöissä voi olla erittäin hyvin jäteasioihin ja lajitteluun sitoutuneita vastuuhenkilöitä. Kiinteistöliiton arvion mukaan lajittelutehokkuutta tulisi nostaa, mutta se edellyttäisi muun ohella entistä laajempaa ja tehokkaampaa viestintää kiinteistönhaltijoille sekä niiden monenlaisille käyttäjille. Kiinteistöliitto nostaa esiin laajentuneen turismin ja asuntojen lyhytvuokraajien lisääntyneen kiinnostuksen huolehtia osaltaan siitä, että

huoneiston loppukäyttäjät noudattavat kierrätysohjeita. Valmisteilla olevan lainmuutoksen mukaan taloyhtiöllä olisi mahdollisuus ottaa huoneisto hallintaan, jos asunnon lyhytvuokrauksesta aiheutuisi asuinhuoneistoon nähden poikkeavia lisäkustannuksia tai haittaa. Lyhytvuokrauksen haittoja koskevissa Kiinteistöliittoyhteisön tutkimuksissa ovat näyttäytyneet mm. jätteiden lajittelun laiminlyöntiin liittyvät moninaiset ongelmat.

Kiinteistöliiton arvion mukaan suurimmat haasteet kiinteistönhaltijan tiedonjakovelvollisuuden toteuttamisessa koskisivat luultavasti pienissä kunnissa olevia pieniä ja keskisuuria taloyhtiöitä, joita on lukumääräisesti erittäin paljon. Toisaalta suuri kiinteistö- ja asukasmassa on kuitenkin kerrostaloyhtiöissä ja keskisuurissa ja suurissa kaupungeissa. Kiinteistöliitto korostaa lausunnossaan taloudellisten kannustimien merkitystä kierrätysasteen ohjauksessa. Mikäli sekajätteen taksat nousevat selvästi nopeammin kuin muiden jakeiden tulevana vuosina, taloudellinen järki ohjaa päätöksiä entistä enemmän. Tämän huomaaminen kiinteistötasolla vaatii Kiinteistöliiton mukaan monipuolista viestintää, ja hyvien käytäntöjen esilletuontia. Keräysastioiden lukumäärä ja kierrätysfrekvenssi ovat taloyhtiön optimoitavissa olevia asioita.

SKAL ry:n mukaan ehdotus vaatii tarkennusta ja vastuunjaon selkeyttämistä. SKAL ry korostaa, että jätehuollon palveluntuottajalla tulee olla vastuu ajantasaisen ja oikean tiedon toimittamisesta lajittelu- ja keräysjärjestelyistä. Kiinteistö voi vastata jätehuollon palveluntarjoajalta saamansa materiaalin jakamisesta kiinteistön sisällä, ellei toisin sovita.

Joissakin lausunnossa (Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Renet ry, yksityishenkilö) painotetaan, että tiedonjakovelvollisuus tulisi ulottaa koskemaan myös uudelleenkäyttöä. Tiedotusvelvollisuuden rajaaminen lajitteluun ei ole perusteltua, vaan tarvitaan tiedotusta jätteen synnyn ehkäisemiseksi, kuten Euroopan komissiokin on varhaisvaroitusraportissaan (2023) Suomelle suositellut. Ympäristökoulu Polku ehdottaa kiinteistön haltijan velvollisuuden laajentamista ajantasaisen tiedon jakamiseen uudelleenkäyttömahdollisuuksista lähialueilla.

Jätehuoltopalveluiden laatuvaatimukset ja palveluita tarjoavan neuvontavelvollisuus (21 b §)

Pykäläehdotusta kannatetaan laajasti, myös sen kohteena olevien jätehuoltopalveluita tarjoavien yritysten keskuudessa. Useissa lausunnoissa tuodaan esiin, että jätehuollon ja sen sääntelyn monimutkaistuessa on tärkeää, että myös jätehuollon ammattilaiset kantavat vastuuta siitä, että jätehuolto on säännösten ja määräysten mukaista. Säännöksen katsotaan myös tukevan muiden ehdotettujen pykälien kuten 15 c §:n toimeenpanoa.

Toisaalta joissakin lausunnoissa todetaan, että palveluntarjoajan markkinointiin kytkeytyvä neuvonta ei korvaa puolueetonta ja palvelun hankinnasta riippumatonta neuvontaa (Kuntaliitto, Uudenmaan jätelautakunta) ja että pykälän toimeenpano edellyttää tehokasta tiedottamista palveluntarjoajille (Uudenmaan jätelautakunta). Lisäksi tuodaan esille, että nykyisellään kunnat ja kuntien jätelaitokset ovat käytännössä lähes päivittäin joutuneet neuvomaan myös muita kuin kunnan jätehuollon asiakkaita, erityisesti pienyrityksiä, muun neuvonnan puuttuessa (Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta).

Syke tuo lausunnossaan esiin, että eri toimialojen kiinteistöillä on käytössään hyvin erilaisia lajittelumahdollisuuskokonaisuuksia, joten palvelun tarjoajat ovat voineet tarjota lajittelupalvelukokonaisuutta, josta puuttuu keskeisiä kierrätettäviä jätelajeja. Lisäksi kiinteistöllä on voinut olla asiakkuuksia useamman eri palveluntarjoajan kanssa, jolloin kokonaisuuden hallinta on jäänyt kiinteistön haltijan vastuulle ja joskus heikolle tasolle. Syken mukaan palvelun tarjoajan neuvontavastuu varmistaa koko toimijaketjun (kiinteistön haltija, kerääjä, käsittelijä) osallisuutta erilliskeräysvelvoitteiden noudattamisessa ja tiedon siirtymistä toimijaketjussa.

Kierrätysteollisuus ry:n mukaan jätelakiin esitetyt lakimuutokset kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuuteen ja jätehuoltopalveluiden laatuvaatimuksiin sekä palveluita tarjoavan neuvontavelvollisuuteen muodostavat erittäin toimivan ja toisiaan täydentävän kokonaisuuden.

SKAL ry huomauttaa, että kuljetusyritysten vastuuta ei tule laajentaa nykyisestä, vaan vastuun oikeasta lajittelusta tulee säilyä jätteen tuottajalla ja palveluntarjoajan roolin tulee liittyä neuvontaan, ohjeistukseen ja palvelun järjestämiseen. Osa lausunnonantajista pitää tärkeänä eri toimijoiden vastuiden tarkempaa määrittelyä (SKTY Oy, Metallinjalostajat ry). KKV pitää tärkeänä, että velvoitteen sisältö ja soveltaminen ovat riittävän selkeitä, jotta säännös tukee käytännön toimeenpanoa eikä johda tulkinnanvaraisuuksiin.

Useat kuntia ja niiden jätelaitoksia edustavat lausunnonantajat katsovat, että esitetty velvollisuus on pitkälti päällekkäinen siltä osin kuin se koskee kunnallista jätehuoltoa, jossa palvelutaso on tarkasti määritetty lainsäädännössä (jätelain 34 ja 93 §) ja jätehuoltomääräyksissä. Osa katsoo, että pykälän ei pitäisi lainkaan koskea kunnan järjestämää jätehuoltoa (Lakeuden Etappi Oy, Kuntaliitto) ja osa toivoo selvennettäväksi säännöksen suhdetta jätelain 5 lukuun (Pirkanmaan Jätehuolto Oy, Uudenmaan jätelautakunta). Lausunnoissa myös huomautetaan, että säännöksen valvonta on vaikeaa (Lounais-Suomen jätehuoltolautakunta).

Jätelautakunta Kolmenkierto/Hämeenlinnan kaupunki ehdottaa, että säännöksestä poistetaan viittaus ”erilliskeräykseen” ja jätetään pelkkä ”keräys”. Näin neuvontavelvollisuus koskisi myös lietteen kuljetuspalvelua ja sekajätteen kuljetusta.

Jätelautakunnan selvityksen mukaan sen toimialueella sijaitsevien asuinkiinteistöjen lietesäiliöiden ja pienpuhdistamoiden omistajat eivät ole tietoisia jätehuoltomääräysten mukaisista pisimmistä mahdollisista tyhjennysväleistä. Alueen lietesäiliöistä vain noin puolet on tyhjennetty jätehuoltomääräysten mukaisesti.

Joissakin lausunnoissa huomautetaan, että tarjottuun palveluun on etusijajärjestyksen mukaisesti sisällytettävä neuvontaa myös jätteen synnyn ehkäisystä ml. uudelleenkäytöstä (Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Renet ry, ja yksityishenkilö). Lisäksi ehdotetaan tarkennusta, jonka mukaan etusijajärjestyksen vastaisten palvelujen tarjoaminen on lähtökohtaisesti säännösten ja määräysten vastaista (Renet ry, Ympäristökoulu Polku).

Valtion viranomaiset (22 §)

Kaikki lausunnonantajat kannattavat elintarvikejätteen vähentämistä koskevan koordinoititehtävän antamista Luonnonvarakeskukselle. Luonnonvarakeskus kuitenkin huomauttaa, että valtionhallinnon leikkausten vuoksi tehtävän hoitamiseen liittyvät resurssit ovat niukat.

Tuotteen jakelijan tiedottamisvelvollisuus (57 §)

Ehdotettua pykälää kannatetaan lausunnonantajien keskuudessa laajasti. Tiedon aktiivista tarjoamista kuluttajille pidetään ensiarvoisen tärkeänä uudelleenkäytön ja tuotteiden korjaamisen lisäämiseksi. Ehdotuksella arvioidaan olevan myönteinen vaikutus erityisesti SER-jätteen palauttamiseen.

Kaupan alaa edustavat lausunnonantajat (SOK/S-ryhmä, Kaupan liitto, PTY ry) suhtautuvat kriittisesti siihen, että jakelija velvoitettaisiin tiedottamaan myös tuotteen uudelleenkäyttö- ja korjaamismahdollisuuksista, eikä pelkästään jakelijan järjestämästä käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanotosta. Säännöksiä ei tulisi sisällyttää jätelakiin ennen kuin EU:n ekosuunnitteluasetuksen ja ns. right to repair -direktiivin vastaavien toimenpiteiden vaikutukset ovat selvillä, jotta välttyttäisiin päällekkäiseltä ja ristiriitaiselta sääntelyltä. Lisäksi velvoitteiden kohdentumista tulisi arvioida tarkoituksenmukaisesti: jakelijat eivät valmista tuotteita ja valmistajilla on paras tieto tuotteiden korjattavuudesta ja uudelleenkäyttömahdollisuuksista. Mainitut lausunnonantajat pitävät epä johdonmukaisena, ettei tuotteen valmistajille ehdoteta vastaavaa tiedotusvelvollisuutta.

Toisaalta kuluttajia edustavat lausunnonantajat (Kuluttajaliitto ry, Ympäristökoulu Polku, Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Renet ry, yksityishenkilö) korostavat omassa launnossaan juuri uudelleenkäyttö- ja korjaamismahdollisuuksista tiedottamista, ja pitävät ehdotettua muutosta tältäkin osin tarpeellisena. Kuluttajaliitto toteaa lisäksi, että vastaanottopaikka on syytä sijoittaa myymälässä helposti löydettävään ja saavutettavaan paikkaan.

Suomen Romukauppiaiden Liitto ry huomauttaa, että pelkkä tiedottamisvelvoite ei johda uudelleenkäytön ja korjauksen lisäämiseen, jos alalle ei pääse syntymään markkinaehtoista toimintaa tuottajavastuun vahvan aseman vuoksi. SKAL ry suhtautuu varauksellisesti uusiin tiedottamisvelvoitteisiin, jos niiden vaikuttavuutta ei ole selkeästi osoitettu. Tiedottamisvelvoitteiden tulee olla oikeasuhtaisia erityisesti pienille toimijoille.

LVV katsoo omassa lausunnossaan, että myös tuottajayhteisöjen tiedottamista jakelijoiden vastaanotosta tulisi parantaa. Jakelijoiden vastaanottopisteiden tulisi näkyä tuottajayhteisöjen ylläpitämillä verkkosivuilla. Lisäksi LVV huomauttaa, että ehdotettua 57 §:ää ei tule soveltaa etäkauppiaisiin, toisin kuin pykälän perusteluissa esitetään. LVV ja Syke tuovat lisäksi esille, että ehdotettujen toimien lisäksi on tarpeen tarkastella ja ottaa käyttöön myös muita toimenpiteitä SER-jätteen keräysasteen lisäämiseksi, esimerkiksi kiertotalouslain valmistelun yhteydessä.

Jäteneuvonta- ja tiedotus (93 §)

Varsinkin pykälän 1 momenttiin ehdotettuja täsmennyksiä kunnan velvollisuuteen antaa jäteneuvontaa kannatetaan lausunnonantajien keskuudessa laajasti, myös kuntia ja niiden jätelaitoksia edustavien lausunnonantajien keskuudessa. Biojätteen vähentämisen ja tuotteiden uudelleenkäytön korostaminen kuntien jäteneuvonnassa katsotaan perustelluksi. Ympäristökoulu Polku katsoo, että tiedotus ja neuvontatoiminnan resursointi pitäisi ensisijaisesti kohdentaa jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen ja uudelleenkäytön edistämiseen.

Lausuntopalaute ehdotetusta 3 momentista on selvästi ristiriitaisempaa. Kuntia ja niiden jätelaitoksia edustavat lausunnonantajat vastustavat laajasti varsinkin ehdotettua valtuussäännöstä, jonka nojalla valtioneuvosto voisi säätää tarkemmin siitä mikä katsotaan riittäväksi jäteneuvontaan ja tiedotukseen kohdistuvaksi rahoitukseksi. Lausuntopalautteessa epäillään, että kuntien ja alueiden erilaisuudesta (mm. demografiset erot, kuljetusjärjestelmät) johtuen esimerkiksi kiinteästä prosenttisuudesta säättäminen olisi vaikeaa. Lisäksi vastustavissa lausunnoissa arvioidaan, että tietyn rahoitusosuuden määrittäminen lainsäädännöllä johtaisi tehottomaan toimintaan ja kotitalouksien jätemaksujen turhaan nousuun eikä takaisi toiminnan laatua. Vähimmäismäärän osoittaminen asetuksessa voisi johtaa myös siihen, että vähimmäismäärän katsotaan olevan riittävä yleinen taso (Lakeuden jätelautakunta). Lausuntojen mukaan riittävää olisi, että kunta velvoitetaan osoittamaan neuvontaan ja tiedotukseen riittävä rahoitus ja säännöksen tarkoitusta täsmennetään pykälän perusteluissa. Osa lausunnonantajista pitää riittävää rahoitusta koskevaa 3 momenttia kokonaisuudessaan tarpeettomana tai suhtautuu siihen varauksellisesti (HSY, Kymen jätelautakunta).

Valtiovarainministeriö ei pidä tarpeellisena säätää rahoitukseen liittyvästä asetuksenantovaltuudesta vaan katsoo, että kunnille tulisi jättää itsehallinnollista liikkumavaaraa tehtävän toteuttamisessa ja riittävän maksuosuuden kohdentamisessa neuvontaan ja tiedotukseen.

Toisaalta muutamissa lausunnoissa kannatetaan sitä, että riittävä rahoitus jäteneuvontaan varmistetaan lainsäädännöllä (Syke, Renet ry, Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Ympäristökoulu Polku, yksityishenkilö). Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy ja Renet Oy pitävät rahoituksen määrittelyä kiireellisenä ja painottavat, että ilman sitä ei ole odotettavissa, että neuvontaan käytetty taloudellinen panostus lisääntyisi nykyisestä.

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy ja Renet ry ehdottavat esityksen perusteluihin lisäystä, jonka mukaan kunnat/kunnalliset jäteyhtiöt veloitettaisiin organisoimaan uudelleenkäytöstä tiedottamiseen yhteinen valtakunnallinen Internetsivusto, johon tavaraa vastaanottavat uudelleenkäyttötoimijat voivat ilmoittautua. Tämä helpottaisi myös jakelijoiden, tuottajien ja kiinteistön haltijoiden tiedotusta uudelleenkäytöstä, kun ne voisivat viitata kyseiseen internetsivustoon. Kansalaisen kannalta selkeintä olisi, jos kierrätyspisteet sekä uudelleenkäytön vastaanottopaikat löytyisivät samasta palvelusta, jossa kuntien jätelaitokset nyt tiedottavat kierrätyspisteistä <https://kierratys.info/>.

Kierrätysteollisuus ry katsoo, että neuvontavelvollisuus olisi kilpailuneutraliteetin näkökulmasta perusteltua rajata kunnan lakisääteiselle jätehuoltovastuulle kuuluviin asiakkaisiin. Lisäksi Kierrätysteollisuus ry kysyy, miten esitetty rahoitus eroaa perusmaksusta ja huomauttaa, että ehdotettu pykälä antaa mahdollisuuden korottaa jätehuollon perusmaksuja, joiden käyttöön liittyy jo tälläkin hetkellä kysymyksiä. KKV toteaa, että pykäläehdotuksessa oleva rahoituksen riittävyttä koskeva muotoilu jättää avoimeksi sen arviointiperusteet. Lisäksi KKV pitää tärkeänä täsmentää, miten neuvontaa ja tiedotusta koskeva velvoite sekä siihen liittyvä rahoitus toteutuvat tilanteissa, joissa tehtävä on jätelain 43 §:n mukaisesti siirretty kunnan yhtiölle.

Keräämö Oy tuo esille, että Suomen Postin viimeaikaiset hinnoittelu- ja lähetyskokojen kriteerimuutokset ovat muutaman viime vuoden aikana nostaneet julkisten tiedotteiden jakelukustannuksia jopa moninkertaisiksi, mistä syystä osa jätelaitoksista on luopunut kotiin jaettavista neuvontamateriaaleista.

LVV pitää tärkeänä, että myös tuottajavastuun alaisten tuotteiden uudelleenkäyttöä edistetään ja neuvontaan ja tiedotukseen varataan riittävä rahoitus.

Ilmoitus keräystoiminnasta jätehuoltorekisteriin (100 §)

Ehdotus jätteen kerääjän velvollisuudesta ilmoittaa yhteistyöstä tuottajayhteisön kanssa saa lausunnoissa laajaa kannatusta (mm. tuottajayhteisöjen edustajat, kunnalliset jätealan toimijat, Kierrätysteollisuus ry, LVV). SKTY Oy ja TYNK kannattavat

ehdotettua muutosta, koska se lisäisi tuottajayhteisöjen valmiuksia tuottaa ja raportoida ajantasaista tietoa tuottajavastuun piiriin kuuluvien tuotteiden jätehuollosta ja parantaisi viranomaisien valmiuksia valvoa vapaamatkustusta. Tämä voisi johtaa keräys- ja kierrätysaseteen nousuun. LVV huomauttaa, että pykälässä tulisi viitata myös jätelain 56 §:ään.

Uudelleenkäyttötoimijoita edustavien lausunnoissa (Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskus Oy, Renet ry, yksityishenkilö) suhtaudutaan kriittisesti pykälän perusteluihin siltä osin kuin niissä korostetaan tuottajien ensisijaista oikeutta jätehuollon järjestämiseen. SKAL ry:n mukaan ilmoitusmenettely tulee toteuttaa kevyenä, digitaalisena ja mahdollisimman vähän hallinnollista taakkaa aiheuttavana eikä se ei saisi muodostua markkinoille tulon esteeksi tai heikentää toimijoiden toimintaedellytyksiä.

Kuntia ja niiden jätelaitoksia edustavat lausunnonantajat (Kuntaliitto, Pirkanmaan Jätehuolto Oy) katsovat, että pykälää tulisi tarkentaa niin, että siinä tunnistetaan kunnan itsenäinen oikeus kerätä tuottajavastuunalaista jätettä. Ab Ekorosk Oy:n mukaan ilmoitus keräystoiminnasta tulisi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen sijaan tehdä Lupa- ja valvontavirastoon.

Lakeuden jätelautakunnan mukaan säädöksessä olisi tarpeen huomioida myös kiertävät usean kunnan alueen ulottuvat keräyskampanjat.

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy:n mukaan pykälässä tai perusteluissa tulee huomioida jätepuitedirektiivin vaikutukset tekstiilien osalta. Tekstiilituotteiden keräystä harjoittavan toimijoiden osalta velvoitteet tulisi kohtuullistaa: ilmoituksen tulisi olla yksinkertainen ja tekstiilituotteita keräävältä toimijalta ei tulisi edellyttää rekisteröitymistä jätealan toimijaksi.

Velvollisuus laatia siirtoasiakirja (121 §)

Lausunnonantajat kannattavat laajasti ehdotusta, koska sen katsotaan vähentävän mikroyrityksiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa ja järkeistävän siirtoasiakirjavelvollisuutta. Muutos selkeyttäisi lainsäädäntöä ja vastaisi jo vakiintuneita toimintatapoja. Pykälän perusteluihin ehdotetaan täsmennystä siitä, että muutos koskee vain jakelijoiden myyntipisteitä ja niissä järjestettyä vastaanottoa (Vihdin kunta). Suomen ympäristökeskuksen mukaan voi olla myöhemmin tarpeen laatia tarkentavaa ohjeistusta 29 §:n 2 momentissa tarkoitetun vastaanottajan määrittelystä.

Osa lausunnonantajista esittää yleisempiä huomioita ja kehittämistarpeita siirtoasiakirjavelvollisuuteen, jätteen kuljetusten hyväksymismenettelyihin ja ei-vaarallisten jätteiden seurannan tehostamiseen liittyen (Westenergy Oy, Keräämö Oy, Suomen Romukauppiaiden Liitto ry, SBB ry).

Tiedonsaantioikeus (122 §)

Tuottajia edustavat lausunnonantajat (TYNK, Kierrätysteollisuus ry, SKTY Oy) sekä viranomaiset (LVV, Luonnonvarakeskus, KKV, Savonlinnan kaupunki, Mynämäen kunta, Vihdin kunta) kannattavat ehdotettuja tiedonsaantioikeuksia. Muutamat lausunnonantajat huomauttavat yleisesti tiedonsaantioikeuksien rajaamisesta välttämättömään (EK, Elintarviketeollisuusliitto ry, SKAL ry, KKV). Kuntaliiton, Vihdin kunnan ja Savonlinnan kaupungin mukaan olisi tärkeää laajentaa myös kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeuksia.

Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön lausunnossa todetaan, että LVV:lle esitetyn tiedonsaantioikeuden osalta ei ole esitetty selvää käyttötarvetta ja perustelua tietotarpeelle ja velvoitteidenhoitoselvitykselle, ottaen erityisesti huomioon, että tietotarve on sidottu tarpeellisuusharkintaan eikä välttämättömyysharkintaan.

Myös oikeusministeriö kiinnittää lausunnossaan huomiota LVV:lle ehdotettuun tiedonsaantioikeuteen. Oikeusministeriön mukaan LVV:n tietotarve ja sen kytkentä jätelain 62 §:n valvontaan jää epäselväksi. Oikeusministeriö katsoo, että ehdotetun sääntelyn oikeasuhtaisuutta ja hyväksyttävyyttä tulee vielä harkita ja pyrkiä täsmentämään tiedonsaantioikeus niin, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan kohdistuvia rajoituksia voitaisiin pitää välttämättömänä. Samoin jatkovalmistelussa tulisi oikeusministeriön mukaan arvioida, onko Lupa- ja valvontavirastolle tarvetta säätää laajempaa tiedonsaantioikeutta kuin harmaan talouden selvitysyksikölle, jos tiedonsaantioikeus on tarpeen vain velvoitteidenhoitoselvityksen laatimiseksi.

Tarkastukset ja valvontasuunnitelma (124 §)

Lausuntopalaute ehdotetuista lisäyksistä 124 §:ään on ristiriitaista. Useissa elinkeinoelämän edustajien lausunnoissa kannatetaan ehdotuksia vahvasti ja katsotaan, että erityisesti hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvän jätteen erilliskeräysvelvollisuuksien valvontaa on tärkeää tehostaa (esim. EK, Elintarviketeollisuusliitto ry, Päivittäistavarakauppa ry, Suomen Biokierto ja Biokaasu ry, Kierrätysteollisuus ry, TYNK, Kaupan liitto, SKTY Oy, Sumi Oy, Rinki Oy). Kierrätysteollisuus ry korostaa, ettei tehostuvasta valvonnasta saa kuitenkaan aiheutua lisävelvoitteita yrityksille esimerkiksi lisäisen raportoinnin muodossa. Elintarviketeollisuus ry:n mukaan valvontavelvollisuus tulisi kohdistaa hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvään yhdyskuntajätteeseen.

KKV pitää ehdotusta perusteltuna, mutta pitää tärkeänä, että valvontatehtävien ja niihin käytettävien resurssien välinen suhde arvioidaan, jotta velvoitteiden toteuttaminen on käytännössä mahdollista.

Osa kunnallisista viranomaisista pitää esitystä kannatettavana ja tärkeänä kierrätyksen lisäämiseksi, mutta nostaa esiin huolensa resurssien riittämättömyydestä.

Valvontaviranomaisille tulisi osoittaa riittävät resurssit tehtävään (Uudenmaan jätelautakunta, Lakeuden jätelautakunta).

Toisaalta Kuntaliiton sekä useiden kuntien ja niiden viranomaisten lausunnoissa vastustetaan ehdotettua säännöstä ja tuodaan esiin, että nykyisessä taloustilanteessa kuntien viranomaisilla ei ole resursseja lisätä valvontaa nykyisestä. Eesityksen arviota siitä, että uusi tehtävä ei vaikuttaisi olennaisesti kunnan valvontatehtävien määrään, pidetään virheellisenä. Kuntaliitto arvioi, että ehdotuksen mukainen valvonnan tehostaminen toisi määrääjain tarkastettavien kohteiden piiriin uusia valvontakohteita kymmeniä tai jopa satoja tuhansia. Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry:n mukaan ehdotus lisäisi kohtuuttomasti hallinnollista taakkaa etenkin pienissä kunnissa, jossa on usein vain yksi ympäristönsuojelun viranhaltija eikä yleensä edes toimistoapua saatavissa.

Useissa kunnallisten viranomaisten lausunnoissa korostetaan, että säännöllinen valvonta edellyttäisi kaikkien toimijoiden rekisteröintiä ja kattavaa tietoa kunnan alueella toimivista hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan toimijoista, joita tällä hetkellä ei ole. Toimijoiden viranomaisaloitteinen rekisteröinti valvontajärjestelmiin on mahdoton tehtävä. Kuntaliitto ehdottaa, että kaikille erilliskeräysvelvollisuuden piirissä oleville säädettäisiin velvollisuus liittyä valtion ylläpitämään rekisteriin, jonka perusteella valvontaa voisi suorittaa riskiperustaisesti määrääjain.

Kuntaliitto, Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry ja useat kunnalliset viranomaiset korostavat, että valvontaviranomaisilla ei nykytilanteessa ole resursseja muuhun kuin välttämättömään suunnitelmalliseen ja riskiperusteiseen valvontaan, jonka priorisointitarve on jo äärimajoilla kunnissa. Jos uudesta valvontatehtävästä säädetään, tulisi tehdä selvät kansalliset linjaukset ja lainsäädännön muutokset siitä, mitä valvontatehtäviä vähennetään. Myös kunnallisten jätelaitosten lausunnoissa korostetaan riittävien resurssien takaamista valvontaan, mikäli valvontavastuita laajennetaan (Suomen kiertovoima ry, Pirkanmaan Jätehuolto Oy).

Kuntaliitto huomauttaa, että kiertotalouslakia valmistelleessa työryhmässä ehdotuksen kaltainen toimintamalli ei noussut esiin lainkaan ja että valvonnan kehittämistä tulisi tarkastella kokonaisuutena yhdessä muiden valvontaan vaikuttavien toimien kanssa kiertotalouslain jatkovalmistelussa, eikä nostaa tässä vaiheessa yhtä keinoa irrallisena esille. Kuntaliitto ja muutamat kunnalliset toimijat ehdottavat, että jätehuollon toimivuuden valvontaan lisätään jatkossa seuraamusmaksu, ettei jokaiseen lainvastaisuuteen tarvitse käyttää hallinnollisesti raskasta hallintopakkomenettelyä. Kunnallisten toimijoiden lausunnoissa painotetaan ennakollista, yrityksille suunnattua neuvontaa keinona minimoida jälkivalvonnan tarvetta (Pirkanmaan Jätehuolto Oy, Kymen jätelautakunta).

Uudelleenkäyttöä edustavien toimijoiden mukaan viranomainen tulisi velvoittaa valvomaan myös sitä, että uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita ei kerätä jätteinä (Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Renet ry).

Voimaantulosäännös

Suuri osa lausunnonantajista ei ota kantaa lain voimaantulon ajankohtaan tai tarvittaviin siirtymäaikoihin. Muutamit lausunnonantajat pitävät yleisesti ottaen tarpeellisena, että muutoksilla on riittävä siirtymäaika, mutta eivät tarkenna, mille ehdotetuista muutoksista tarvitaan siirtymäaika ja kuinka pitkä sen tulisi olla.

LVV katsoo tarpeelliseksi harkita siirtymäaikaa ehdotetulle jätelain 15 c §:n muutokselle. Kuntaliitto ehdottaa useamman vuoden siirtymäaikaa 124 §:n muutokselle, jos sellainen säädetään. Harmaan talouden selvitysyksikkö huomauttaa, että myös sitä koskevan lain 6 §:n muutos tulisi saada voimaan jo 1.1.2027 mikäli halutaan, että jätelain 122 §:ssä säädettyä tiedonsaantioikeutta aletaan soveltamaan jo 1.1.2027.

3 Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muutos

Ehdotettua muutosta kannatetaan laajasti ja vahvasti varsinkin tuottajavastuun piiriin kuuluvien tuottajien ja niiden edustajien keskuudessa. Velvoitteidenhoitoselvityksen katsotaan olevan merkityksellinen uusi työkalu vapaamatkustuksen valvonnassa, joka on merkittävä ongelma tuottajavastuuta koskevassa sääntelyssä. Myös tuottajavastuuta valvova LVV kannattaa ehdotusta. Joissakin lausunnoissa korostetaan, että velvoitteidenhoitoselvityksen käyttö ei saa muodostua kohtuuttomaksi esteeksi markkinoille pääsulle tai normaalille yritystoiminnalle eikä se saa johtaa ylimitoitettuun raportointiin tai yrityssalaisuuksien vaarantumiseen (SKAL ry, Metallinjalostajat ry ja SSAB Europe Oy).

Valtionavarainministeriö kiinnittää huomiota siihen, että Lupa- ja valvontaviraston käyttötarkoitus velvoitteidenhoitoselvityksen sisältämille tiedoille jää esityksessä jossain määrin epäselväksi. Oikeusministeriö viittaa lausunnossaan samaan ongelmaan.

4. Muita lausunnoissa esille nostettuja asioita

Useat lausunnonantajat nostavat lausunnoissaan esiin muita jätelainsäädännön kehittämiseen liittyviä kantoja, jotka eivät suoraan liity hallituksen esityksessä ehdotettuihin lainmuutoksiin. Tältä osin lausunnot käsittelevät muun ohella taloudellisten ohjauskeinojen tarvetta normiohjauksen lisäksi (Lassila & Tikanoja Oyj), jätehuollon järjestämisvastuita ja kunnan vastuulla olevan jätteen kuljetusjärjestelmiä (SKAL ry, KIVO ry,, useat kunnan jätehuoltoyhtiöt), uudelleenkäytön edistämisen ohjauskeinoja (Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, Renet ry), kotitalouksien arjen kierrätysratkaisujen helppokäyttöisyyden kehittämistä (Kuluttajaliitto ry), sekajätteen

lajitteluvaatimusta (Westenergy Oy), pakkausten tuottajavastuun laajentamista sekajätteen sisältämiin pakkausjätteisiin (Vantaan Energia Oy), sekajätteeseen kohdistettavaa painoperusteista veroa (Kiinteistöliitto), samaan aikaan lausunnoilla ollutta lakiesitystä alkuperätakuulain muuttamiseksi (Energiateollisuus ry, Westenergy Oy, SBB ry, Vihdin kunta), elintarvikejätteen vähentämistavoitteiden ristiriitaa alan kasvutavoitteisiin nähden (Elintarviketeollisuusliitto ry), biohajoavuus-, kompostoitavuus- ja kotikompostoitavuus -termien käyttöön tuote- ja pakkausmerkinnöissä (SBB ry), nollakuitujen materiaalihyödyntämisen kehittämistarpeita, jätesääntelyä koskevien ohjeistusten päivitystarpeita (Rakennusteollisuus RT ry/INFRA ry) ja tuottajan ensisijaista jätehuollon järjestämisvastuuta toimivan kiertotalousmarkkinan esteenä (Suomen Romukauppiain Liitto ry).

Pakkausten tuottajia edustavat lausunnonantajat (TYNK, SOK/S-ryhmä, Kaupan liitto, RINKI ry, Suomen Pakkaustuottajat Oy) kritisoivat hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa esitettyä arviota siitä, , että kiinteistöittäisen erilliskeräyksen laajentamisella tai aluekeräysverkoston merkittävällä tihentämisellä on mahdollisesti ratkaiseva vaikutus lajitteluaktiivisuuteen. Lausunnonantajien mukaan tämä väite on haastettu useaan otteeseen kiertotalouslakityöryhmän tuottajavastuujaostossa, koska nykyiset tilastot eivät osoita kiinteistökeräyksen laajentamisen lisäävän lajitteluaktiivisuutta merkittävästi. Sen sijaan kiinteistökeräyksen laajentaminen lisää merkittävästi pakkausten tuottajavastuun kustannuksia.

Kierrätysteollisuus ry korostaa, että jätelainsäädäntö ei saa johtaa epäselviin tulkintoihin, joissa markkinaehtoisesti toimivat kierrätys- ja jalostustoiminnot joutuvat kohtuuttomaan oikeudelliseen epävarmuuteen. Tämä koskee erityisesti rakentamis- ja purkujätteitä, joiden osalta materiaalivirrat, laatu ja käsittelyratkaisut poikkeavat olennaisesti yhdyskuntajätteestä.

Vaikutusarvioiden osalta lausunnoissa kaivataan tarkempia arvioita ehdotusten vaikutuksista kuntatalouteen erityisesti toimeenpanon, henkilöstöressurssien, viestinnän ja käytännön järjestelyjen näkökulmasta (Vihdin kunta), vaikutuksista erilaisissa asumisympäristöissä toimiviin kiinteistönomistajiin ja kotitalouksien jätemaksuihin (Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat KOVA ry) sekä mahdollisuuksista saavuttaa muovipakkausjätteen kierrätystavoitteet ehdotetuilla toimilla (VTT Oy).